

УДК 339.92:(640.4:[(477):061.1ЄС])

DOI: 10.31891/2307-5740-2021-290-1-23

РОМАНУХА О. М.¹, СЛАЩЕВА А. В.¹, ХАЛІЛОВА-ЧУВАЄВА Ю. О.²¹Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м.Кривий Ріг²Одеська національна академія харчових технологій

ІНТЕГРАЦІЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ

У роботі звернено увагу на налагодження співробітництва України з країнами Європейського Союзу в питанні інтеграції готельно-ресторанної галузі України до Європейського простору. Виокремлено причини та основні напрямки співробітництва, визначено вплив політичних процесів на активність даної роботи. Прослідковано активність регіонального співробітництва.

Ключові слова: готель; ресторан; інтеграція; Україна; Європейський Союз; гостинність

ROMANUKHA O.¹, SLASHCHEVA A.¹, KHALILOVA-CHUVAEVA IYU.²¹Donetsk National University of Economics and Trade Named after Mykhailo Tugan-Baranovsky, Kryvyi Rih²Odessa National Academy of Food Technologies

INTEGRATION OF THE HOTEL AND RESTAURANT INDUSTRY OF UKRAINE INTO THE EUROPEAN SPACE

The article analyzes the state and prospects of Ukraine's cooperation with the European Union in the hotel and restaurant business. It is determined that the beginning of these processes was due to the collapse of the USSR and the need to transform the industry to the requirements of a market economy. Ignoring the fact of global economic polarization threatened the Ukrainian hospitality industry with destruction, and the proximity to one of the world's largest economic centers convinced of the prospects for cooperation. During the tracking of its dynamics, several stages of development were identified. The central place among them belongs to the design of the legal framework. The unification of the legislation not only helped to form the basis for interstate dialogue, but also opened opportunities for dialogue to business representatives and regions. Registration of legal bases intensified work in a number of projects, the most important of which was participation in the TACIS program. It was aimed at supporting the hospitality industry in order to meet the needs of hotels and restaurants around the main transport corridors passing through the territory of Ukraine. This was important for intensifying regional cooperation, holding numerous forums, conferences, meetings, and setting up advisory centers. In turn, the intensification of regional cooperation contributed to investment exchange, the emergence of European hotel and restaurant chains in Ukraine, the transformation of the principles of national hotels and restaurants, improving service, the transition of higher education to European standards in training, organizing their internships in European hospitality. At the moment, we can talk about the conditional accession of the Ukrainian market of hotel and restaurant services to the European and the need to move to the unification of other aspects of cooperation that will open opportunities for investors to work in the Ukrainian market. Among these areas are the need to fight corruption, unify tax legislation, privatize state-owned hotels, and resolve the military conflict in eastern Ukraine.

Keywords: hotel, restaurant, integration, Ukraine, European Union, hospitality.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Роль готельно-ресторанної галузі в розвитку економіки та зростанні міжнародного іміджу країни надзвичайно важлива. В умовах посилення позицій індустрії гостинності, що забезпечує робочими місцями кожного десятого мешканця планети, робота готелів та ресторанів стає пріоритетним напрямком розвитку бізнесу та державної політики. Причини цього: зростання динаміки міграційних потоків; глобалізація економіки; посилення ролі транс-національних компаній; збільшення кількості населення; технічний прогрес; зростання темпу життя. Сформовані під дією даних факторів промислово-фінансові кластери сприяли утворенню політичних об'єднань, що стимулювали інтеграцію готелів та ресторанів Європи в єдину систему. В свою чергу проголошення незалежності України та розпад СРСР призвели до розриву колишніх зав'язків та необхідності пошуку нової стратегії розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Серед науковців увагу на дане питання звертали: Т.Г. Ковальчук – торкаючись проблеми розвитку готельно-ресторанної справи в умовах глобалізації світового господарства [1]; Г.О. Кравчук досліджував особливості інтеграції українських готелів та ресторанів в рамках проведення в Україні Євро-2012 [2]; Питання налагодження співробітництва України та країн Європейського Союзу в безпеці діяльності індустрії гостинності торкались О.Романуха, Г.Горіна, О.Ніколайчук [3]; Особливості франчайзингу готельного бізнесу, як форми міжнародного співробітництва України та Польщі досліджували Т.І. Ткаченко, О.В. Гладкий, Т.В. Мірзодаєва [4].

Не вирішені раніше питання, що є частиною загальної проблеми. Однак, існуючі публікації не розкривають у повній мірі усіх аспектів обраної проблеми. Дослідники слабо звертають увагу щодо активності інтеграційних процесів на різних рівнях, визначенню ролі держави та бізнесу в даній роботі, значення регіонального співробітництва.

Мета статті полягає у вивченні стану та подальших перспектив інтеграції готельно-ресторанної галузі України з країнами Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з фундаментальних термінів XX-XXI століть стала «Гостинність». Сформувавшись – як науковий термін, що характеризував систему заходів спрямованих на задоволення побутових, господарських і культурних запитів гостей, він швидко еволюціонував до цілої індустрії. Сьогодні Індустрія гостинності є важливою галуззю економіки багатьох країн світу та формує понад 10% світового ВВП.

На момент проголошення незалежності Україна мала одну з найрозвиненіших сфер гостинності. Гарні природні умови, наявність різноманітного комплексу рекреаційних ресурсів, міцна промислова база, «залізний занавіс» приваблювали громадян СРСР на відпочинок саме сюди. Проте розпад даного економічного кластеру потребував трансформації галузі до вимог ринкової економіки та почату інтеграції з країнами Європейського Союзу. Ігнорування факту світової економічної поляризації загрожували українській індустрії гостинності знищенням, а близькість до одного з найбільших світових економічних центрів вимагали початку роботи з інтеграції. Основними напрямками роботи стали: гармонізація законодавства; активізація співпраці на регіональному рівні; інвестиційна активність; проведення спільних інформаційних компаній, участь у виставках.

Робота з гармонізації українського та європейського законодавства активізується з кінця XX ст. Першочерговими кроками у цьому стало затвердження програми імплементації Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС. На реалізацію даного курсу були спрямовані Накази Президента України від 11.06.1999 р. № 615/98 "Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу" [5] та від 14.09.2000 р. № 1072/2000 "Про Програму інтеграції України до Європейського союзу", постанова Кабміну від 31.03.2004 р. № 417 "Про додаткові заходи щодо посилення роботи з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу", розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.06.2003 р. № 382-р "Про першочергові заходи з виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) і удосконалення інституційного забезпечення діяльності органів виконавчої влади у сфері європейської інтеграції". Вони мали базовий характер та в цілому формували фундамент подальшого співробітництва в кожній конкретній сфері [6].

Як наслідок, активізувалась співпраця в напрямку гармонізації законодавства в сфері туризму та готельно-ресторанної галузі. 3 жовтня 1999 року в Україні запроваджена обов'язкова сертифікація готельних послуг та послуг харчування суб'єктів туристичної діяльності, щодо безпеки життя та здоров'я людини, захисту навколишнього середовища. Питань удосконалення роботи закладів розміщення стосувались Накази Президента України від 11 березня 2003 р. № 207 "Про деякі заходи щодо розвитку туристичної та курортно-рекреаційної сфер України" та розпорядження Кабміну від 27 червня 2003 р. № 390-р "Про затвердження заходів щодо розвитку іноземного та внутрішнього туризму". Дані зміни сприяли збільшенню потоку відвідувачів, а рішення від 1 січня 2004 р. Верховної Ради України щодо скасування готельного збору значно підвищувало конкурентоспроможність готелів на європейському ринку [7].

Звернення уваги на законодавчому рівні до даної проблеми сприяло організаційним трансформаціям органів управління. Одночасно з цим були затверджені законодавчі акти "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" (1775-III від 01.06.2000 р.), "Про туризм" (в редакції Закону від 18.11.2003 р. № 1282-IV), наказом Держспоживстандарту України від 28 лютого 2006 року № 54 затверджено новий національний стандарт ДСТУ 4527:2006 «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення». Даний стандарт був максимально погоджений з Європейським стандартом EN №18513:2003 «Готелі й інші типи розміщення туристів. Термінологія». Він надавав визначення для усіх типів засобів розміщення. Окрім нього з 2004 року почали функціонувати Правил користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг. 3 серпня 2013 року стартувала реалізація Концепції Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року [8].

Значно пришвидшили дані процеси події 2014 року. 27 червня 2014 р. в ході засідання Ради ЄС П.Порошенком та керівництвом Європейського Союзу була підписана економічна частина Угоди, що виводила інтеграцію України до ЄС на якісно новий рівень. Ратифікація документу проходила в синхронному порядку 16 вересня 2014 р. [9]. Передбачаючи поступову інтеграцію усієї економіки України до ЄС документ відкривав для готельно-ресторанного бізнесу можливості для інвестицій та злиття галузей. Загалом поступове оформлення базових домовленостей пришвидшувало укладання двосторонніх угод в галузі туризму та гостинності: з Австрією (2004 р.), Болгарією (1996 р.), Грецією (1996 р.), Естонією (1994 р.), Латвією (2000 р.), Литвою (2004 р.), Польщею (2005 р.), Португалією (2006 р.), Словаччиною (2001 р.), Угорщиною (2001 р.), Фінляндією (2000 р.) та Чехією (2006 р.), Румунія (2019 р.). Сприяли даній роботі і діючі українсько-австрійська, українсько-болгарська, українсько-італійська, українсько-латвійська, українсько-литовська, українсько-німецька, українсько-польська, українсько-словацька, українсько-словенська, українсько-угорська, українсько-чеська робочі групи з співробітництва в сфері туризму [10].

Досягнуті домовленості передавали ініціативу на місця. Вони активізували регіональне співробітництво, сприяли проведенню спільних заходів та посилювали інвестиційну привабливість готельно-ресторанної галузі України. Регіональна співпраця України з країнами Європейського Союзу активізується ще з 90-х років XX ст. При цьому географія активності регіонів була прямо залежною від їх

розташування відносно Західного кордону України. Лідерами співпраці виступали прикордонні території з країнами ЄС. Одна з основних причин цього – зацікавленість України в участі у Національній програмі ТАСІS. Вона була спрямована на забезпечення потреб в готелях і ресторанах довкола основних транспортних коридорів, що проходили територією України. Об'єднанню зусиль у вирішенні даного завдання сприяли: проведення у 2002 р. Міжнародної конференції Ради Європи з питань українсько-словацького транскордонного співробітництва; зустрічі українських держслужбовців з представниками Європейської преси (“European report”, “Europe”, “Euroobserver”, “Нова Європа”, “EuroNews”) [11]; створення системи туристичних інформаційних центрів, в рамках програм технічної допомоги Twinning Projects з метою формування дієвої системи розповсюдження інформаційно-рекламних матеріалів. Як наслідок у 2019 р. в м.Трускавці було проведено перший Східноєвропейський форум гостинності та курортів. Участь прийняли представники Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії [12].

Значна увага приділяється інвестиційним форумам та зустрічам. Під час робочого візиту у 2020 р до Австрії Президент України В.Зеленський анонсував прихід до України австрійського капіталу й модернізацію курортної та готельної сфери на Закарпатті. Двостороння співпраця торкалась і питань підготовки кадрів. Так за участі німецької компанії “Іннова Приват-Академі ГмБХ” було реалізовано проекти з українськими закладами вищої освіти “Модернізація професій готельної та ресторанної справи”, “Сприяння підприємствам малого і середнього бізнесу в секторі туризму, гастрономії та готелів”. 21 січня 2020 року в Посольстві України у ФРН відбулася презентація проекту багатопрофільного українсько-німецького співробітництва в рамках програми дуальної освіти. Активну участь у підтримці цього проекту брав найбільший готельний комплекс землі Бранденбург «Kongresshotel Potsdam». Шляхом співпраці готелю з українськими профільними навчальними закладами українські студенти і випускники отримали змогу пройти стажування та навчання в готельно-ресторанній сфері у Німеччині [13]. 2018 року Львівський професійний коледж готельно-туристичного та ресторанного сервісу став одним із учасників проекту програми ЄС Erasmus + “Christmas in Europe”. Вихованці коледжу презентували в Європі різдвяні традиції України, національну кухню та вбрання, брали участь у кулінарних шоу, європейських буфетах та презентаціях [14].

Активність центральних та місцевих органів влади підхоплювалась бізнесом. Це сприяло встановленню контактів та активізації трансформації готельної та ресторанної галузі в Україні. Так у 2010 році Президент асоціації власників ресторанного бізнесу в Україні К.Макухи спільно з Президентом торгово-промислової палати Італії в Україні М.Карневале домовилися про проведення першого у 2012 році 3'їзду рестораторів України, що нині є однією з найвідоміших подій в їх житті. За час проведення з'їздів спікерами заходів стали відомі представники галузі країн ЄС: Jean-Georges Ploner (Франкфурт, Германия) – співвласник компанії Global F&V Heroes, засновник клубу рестораторів Leaders Club Deutschland. При цьому і сам європейський бізнес активно інтегрується з українським ринком. Європейські готелі і ресторани активно беруть на стажування до себе українських студентів, спеціалістів передаючи їм досвід, стандарти й традиції культури європейської гостинності.

Найкращими майданчиками для обміном досвідом у даній сфері стала участь у міжнародних виставках, їх спільна організація. Україна давно використовує дану практику, а одним з найбільш улюблених місць стала виставка – World Travel Market (WTM) у Лондоні [15]. При цьому надзвичайного масштабу в Україні набула Міжнародна виставка «готельний та ресторанний бізнес України», що у 2011 році проводився компанією «Премер Експо» (Україна) спільно з ITE Group (Великобританія). Дані заходи сприяли формуванню у в Україні європейських готельних ланцюгів: Rezidor Hotel Group (Бельгія), Intercontinental Hotel Group (Великобританія), Accor (Франція). Окремим напрямком співробітництва стали маркетингові програми лояльності. Так, в рамках членсько-дисконтної програми «Connect», реалізованої Польсько-Українською господарчою палатою, для підприємств-членів з Польщі та України готель Україна надає тримачам карти – фізичним особам – знижку на проживання 10% [16].

Отже, інтеграція готельно-ресторанної галузі України до Європейського простору відбувалась поетапно, від формування законодавчої бази співробітництва на рівні урядів до міжрегіонального діалогу за участю бізнесу. Вести мову про проходження усіх етапів даного процесу завчасно. В умовах подальшої трансформації економіки України, початку великої приватизації – дані процеси все більше зводяться до ініціативи бізнесу, що в умовах економічної кризи та продовження військового конфлікту на Сході України – веде себе обережно. Продаж готелів, відкриття мереж європейських закладів розміщення та харчування, проведення спільних форумів, приведення у відповідність українського законодавства до норм європейського, стандартизація їх діяльності – мало позитивні зміни. Вони сприяли підвищенню якості та конкурентоспроможності українських готелів та ресторанів, формуванню перших національних ланцюгів, залученню європейських інвестицій. Прийняття безвізу наповнило дану форму змістом. Виїзд значної частини населення на роботу до країн Європейського Союзу пришвидшило впровадження єдиних Європейських норм та правил роботи готелів і ресторанів, якості сервісу, конкурентності українських підприємств сфери гостинності. Одночасно відбувалось посилення впливу України на європейський ринок. Збільшення кількості візитів, уніфікація законодавчої бази, наближення навчальних стандартів сприяло поглибленню двостороннього обміну та культурно-цивілізаційній інтеграції України в Європейський Союз.

Перевагами українських готелів та ресторанів стала низька цінова політика; цікавий продукт; рекреаційні ресурси. Поряд з цим варто відзначити і негативні фактори впливу, що ускладнюють вище описані процеси та потребують роботи над їх вирішенням: проведення в Україні Анти-терористичної операції; поширення COVID-19; продовження загальносвітової економічної кризи; відсутність плану чи концепції державної підтримки малого та середнього бізнесу; домінування застарілої оцінки ролі готелів і ресторанів в розвитку економіки країни та наповненні її бюджету; зменшення кількості внутрішніх та зовнішніх туристів; слабка інформаційна компанія гостинного потенціалу України; відсутність комплексного підходу у використанні історико-культурної спадщини й довкілля, що призводить до їх нераціонального використання; потреба підвищення якості послуг та сервісу готельних та ресторанних підприємств середньої ланки. Вирішення даних питань сприятиме зростанню цікавості європейського споживача до українських готелів та ресторанів та успішному просуванню українських брендів на європейському ринку.

Література

1. Ковальчук Т.Г. Перспективи розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні в умовах глобалізації світового господарства / Т.Г. Ковальчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2019. – Випуск 23, частина 1. – С. 126–130.
2. Кравчук Г.О. Аналіз досліджень розвитку готельної індустрії України в контексті Євро 2012 / Г.О. Кравчук // Інноваційна економіка. – 2012. – № 1. – С. 112–115.
3. Стратегічні імперативи стійкого розвитку туризму в країнах ЄС: впровадження досвіду для України : монографія [Електронний ресурс] / Г.О. Горіна, О.Б. Чернега, Г.А. Богатирьова та ін. ; наук. ред. Г.О. Горіна. – Кривий Ріг : Вид. Р.А. Козлов, 2020. – 114 с. – Режим доступу : <http://elibrary.donnuect.edu.ua/2065/>
4. Ткаченко Т.І. Франчайзінг готельного бізнесу, як форми міжнародного співробітництва України та Польщі / Т.І. Ткаченко, О.В. Гладкий, Т.В. Мірзодаєва // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Українсько-польське партнерство: сьогодення та перспективи» (Луцьк – Світязь, 26–27 червня 2017 р.). – 2017. – Луцьк : Вежа-Друк. – С. 24–28.
5. Указ Президента України Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text> (звернення 30 грудня 2020)
6. Програма інтеграції України до Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00#Text> (звернення 2 січня 2020)
7. Указ Президента України Про деякі заходи щодо розвитку туристичної та курортно-рекреаційної сфер України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207/2003#Text> (звернення 2 січня 2020)
8. Національний стандарт України. Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://hihostels.com.ua/sites/default/files/hostely/dstu4527.pdf> (звернення 2 січня 2021)
9. Угода про асоціацію між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciu> (звернення 29 грудня 2020)
10. Співробітництво України з Європейським Союзом в галузі туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lgtinfo.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=73&Itemid=68&lang=ru (звернення 24 грудня 2020)
11. Мігущенко Ю.В. Механізми підвищення ефективності використання туристичного потенціалу прикордонних територій західних регіонів України : аналітична записка Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old2.niss.gov.ua/articles/1511/> (звернення 24 грудня 2020)
12. У Трускавці розпочався форум гостинності і курортології «Кришталевий лотос» Львівська ОДА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://loda.gov.ua/news?news_departments=6,16,24&id=43275 (звернення 2 січня 2021)
13. У Посольстві України у ФРН відбулася презентація проекту багатопрофільного українсько-німецького співробітництва в рамках програми дуальної освіти Генеральне консульство України у Франкфурті-на-Майні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://frankfurt.old.mfa.gov.ua/ua/news/embassy-news/77117-u-posolystvi-ukrajini-u-frn-vidbulasya-prezentacija-projektu-bagatoprofilynogo-ukrajinsyko-nimecykogo-spivrobitnictva-v-ramkah-programi-dualynoji-osviti> (звернення 4 січня 2021)
14. Навчальний центр для сомельє та бариста, участь у 4 міжнародних проектах і 12 млн гривень доходу на власних послугах за рік – кейс Львівського професійного коледжу МОНУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/krashi-praktiki-profesijno-tehnicnoyi-osviti/navchalnij-centr-dlya-somelye-ta-barista-uchast-u-4-mizhnarodnih-proyektah-i-12-mln-griven-dohodu-na-vlasnih-poslugah-za-rik-kejs-lvivskogo-profesijnogo-koledzhu> (звернення 4 січня 2021)

15. Україна презентує свої туристичні можливості на виставці в Лондоні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2811179-ukraina-prezentue-svoi-turistichni-mozlivosti-na-vistavci-v-londoni.html> (звернення 19 грудня 2020)

16. Готель Україна співпрацює з Польсько-Українською господарчою палатою Готель Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukraine-hotel.kiev.ua/gostinitsa-ukraina-sotrudnichaet-s-polsko-ukrainskoy-khozyaystvennoy-palatoj/> (звернення 4 січня 2021)

References

1. Kovalchuk T.Gh. Perspektivy rozvytku ghoteljno-restorannogo biznesu v Ukraini v umovakh globalizaciji svitovogo ghospodarstva / T.Gh. Kovalchuk // Naukovyj visnyk Uzhgorodskogo nacionaljnogo universytetu. – 2019. – Vypusk 23, chastyna 1. – S.126-130.
2. Kravchuk Gh.O. Analiz doslidzhenj rozvytku ghoteljnoji industriji Ukrainy v konteksti Jevro 2012 / Gh.O. Kravchuk // Innovacijna ekonomika. – 2012. – №1. – S. 112-115.
3. Strategichni imperatyvy stijkogo rozvytku turizmu v krajinakh JeS: vprovadzhenja dosvidu dlja Ukrainy: monohrafija [Elektronnyj resurs] / Gh.O. Ghorina, O.B. Chernegha, Gh.A. Boghatyrjova ta in.; nauk. red. Gh.O. Ghorina. – Kryvyj Righ : Vyd. R.A. Kozlov, 2020. – 114 s. Rezhym dostupu: <http://elibrary.donnuet.edu.ua/2065/>
4. Tkachenko T.I., Ghladyj O.V., Mirzodajeva T.V. Franchajzing ghoteljnogo biznesu, jak formy mizhnarodnogo spivrobitnytva Ukrainy ta Poljskhi / T.I. Tkachenko, O.V. Ghladyj, T.V. Mirzodajeva // Materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf.: Ukrajinsko-poljskije partnerstvo: sjoghodennja ta perspektivy (Lucjk – Svitjazj, 26–27 chervnja 2017 r.). – 2017. – Lucjk : Vezha-Druk. – S. 24-28.
5. Ukaz Prezidenta Ukrainy Pro zatverdzhennja Strategiji integraciji Ukrainy do Jevropejskogho Sojuzu [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text> (zvernennja 30 ghrujdnja 2020)
6. Prohrama integraciji Ukrainy do Jevropejskogho Sojuzu [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00#Text> (zvernennja 2 sichnja 2020)
7. Ukaz Prezidenta Ukrainy Pro dejaki zakhody shhodo rozvytku turystychnoji ta kurortno-rekreacijnoji sfer Ukrainy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207/2003#Text> (zvernennja 2 sichnja 2020)
8. Nacionalnyj standart Ukrainy. Poslughy turystychni. Zasoby rozmishhennja. Terminy ta vyznachennja [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://hihostels.com.ua/sites/default/files/hostely/dstu4527.pdf> (zvernennja 2 sichnja 2021)
9. Ughoda pro asociaciju mizh Ukrainoju ta JeS [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/jevropejska-integracija/ugoda-pro-asociacyu> (zvernennja 29 ghrujdnja 2020)
10. Spivrobitnytvo Ukrainy z Jevropejskym Sojuzom v ghaluzi turizmu [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://lgtinfo.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=73&Itemid=68&lang=ru (zvernennja 24 ghrujdnja 2020)
11. Mighushhenko Ju.V. Mekhanizmy pidvyshhennja efektyvnosti vykorystannja turystychnogo potencialu prykordnykh terytorij zakhidnykh rehioniv Ukrainy". Analitychna zapyska Nacionalnyj instytut strategichnykh doslidzhenj [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1511/> (zvernennja 24 ghrujdnja 2020)
12. U Truskavci rozpochavsja forum ghostynnosti i kurortologhiji «Kryshdalevyj lotos» Ljvivs'ka ODA [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: https://loda.gov.ua/news?news_departments=6,16,24&id=43275 (zvernennja 2 sichnja 2021)
13. U Posoljstvi Ukrainy u FRN vidbulasja prezentacija proektu baghatoprofiljnogo ukrajinsko-nimeckogo spivrobitnytva v ramkakh prohramy dualnoji osvity Gheneraljne konsuljstvo Ukrainy u Frankfurti-na-Majni [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://frankfurt.old.mfa.gov.ua/ua/news/embassy-news/77117-u-posolystvi-ukrajini-u-frn-vidbulasya-prezentacija-projektu-bagatoprofiljnogo-ukrajinsko-nimeckogo-spivrobitnytva-v-ramkah-programi-dualnoji-osviti> (zvernennja 4 sichnja 2021)
14. Navchalnyj centr dlja somelije ta barysta, uchastj u 4 mizhnarodnykh proektakh i 12 mln ghryvenj dokhodu na vlasnykh poslughakh za rik – kejs Ljvivskogo profesijnogo koledzhu MONU [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/krashi-praktiki-profesijno-tehnicnoyi-osviti/navchalnij-centr-dlya-somelye-ta-barista-uchast-u-4-mizhnarodnih-projektah-i-12-mln-griven-dohodu-na-vlasnih-poslugah-za-rik-kejs-lvivskogo-profesijnogo-koledzhu> (zvernennja 4 sichnja 2021)
15. Ukrajina prezentuje svoji turystychni mozhlivosti na vystavci v Londoni [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2811179-ukraina-prezentue-svoi-turistichni-mozlivosti-na-vistavci-v-londoni.html> (zvernennja 19 ghrujdnja 2020)
16. Ghotelj Ukrainy spivpracuje z Poljsko-Ukrajinskoju ghospodarchoju palatoju Ghotelj Ukrainy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://ukraine-hotel.kiev.ua/gostinitsa-ukraina-sotrudnichaet-s-polsko-ukrainskoy-khozyaystvennoy-palatoj/> (zvernennja 4 sichnja 2021)

Надійшла / Paper received: 06.01.2021

Надрукована / Paper Printed : 05.03.2021